

TÍÐARGREIN

Tórbjørn
Jacobsen

Jóannes
Eidesgaard

Hans Pauli
Strøm

Hergeir
Nielsen

Jógvan
Sundstein

Fyrrverandi politikarar skriva upp á skift
Tíðargreinar til vikuskiftisblaðið.

Jóannes Eidesgaard

Fyrrverandi løgmaður, løgtings- og
landsstýrismaður fyri Javnaðarflokkin

Hvar gongur markið?

Nú fyri stuttum kom Bank Nordik við roknskapinum fyri fyrsta ársfjórðing. Bankin boðaði í tí sambandinum frá, at yvirskotið fyri í ár væntandi fer at liggja millum 100 og 170 mió. kr. Av somu orsök høvdu fjølmiðlar beinleiðis hug at lýsa forstjóran í Bank Nordik sum eina hetju. Men er hann nú ein hetja, sum vinnur pening til bankan og partaeigararnar, ella er hann stjóri fyri eina fyrirtøku, sum tekur alt í verðini ov nógv inn frá sínum viðskiftafólkum og ikki minst frá vinnuni í Føroyum?

Fýra bankar á heysin seinastu 20 árin

Sjálvandi skulu peningastovnarnir vera varnir og ansa sær ikki at koma í trupulleikar. Seinastu tjúgu árin síðan 1992, eru fýra bankar farnir á heysin. Fyrst í 90´unum var tað Sjóvinnubankin og síðan Føroya Banki, og at enda rendi Fíggjareftirlitið Fossbankan á heysin. Her eftir aldarskiftið var tað so Eik, sum fór á heysin. Tí mugu og skulu bankar tryggja seg. Men so er spurningurin, um tað er varsemi, sum vit í dag uppliva, ella tað er okkurt heilt annað?

Grammleikin førði til heimsumfatandi fíggjarkreppu

Øll eru í dag samd um, at tað var ein yvirhonds trongd til skjótar vinningar, sum førði til ta fíggjarkreppu, sum stórus partur av heiminum enn er í. Ein grammleiki, har tey "smartu" ikki dugdu sær hógv, men í einum einvegis stríði eftir skjótum vinningum vildu ríka seg upp. Stutt sagt grammleiki, sum tók yvir, og vit og skil vórðu blakað fyri borð.

Danska stjórnin ætlar nú at seta skipan í verk, soleiðis at týðandi bankar í samfelagnum ikki koma sær í óføri. Væntandi verða báðir stóru bankarnir í Føroyum eisini partur av hesi skipan. Hetta er avgjørt neyðugt og skilagott. Gongur galið hjá týðandi bankum í einum samfelag, so fær tað so oyðileggjandi ávirkan á alt samfelagið, at tað almenna so ella so má bjarga. Hetta hava vit roynt í Føroyum.

Tískil er tað skilagott, at bankaleiðslur leggja seg eftir skynsomum rakstri, soleiðis at vit øll kunnu kenna okkum trygg. Men hvar gongur so markið fyri

at tryggja seg? Ella sagt á annan hátt, er tað ein konsolidering, vit nú uppliva, ella er tað ein nýggj jagstran eftir stórum vinningum til bankan sjálvan og parta-eigararnar? Bank Nordik hevur ein solvens uppá 15% og eina eginogn uppá 2 mia.

Hvat merkir ein vinningur upp á 170 mió. kr.?

Tá landskassin hevur yvirskot, verður beinanvegin spurt, um tað almenna ikki tekur ov nógv inn í skatti, og um skatturin tískil ikki átti at verið settur niður.

Siga vit, at bankin hevur uml. 20.000 viðskiftafólk her í Føroyum, so hevur bankin ein vinning upp á góðar 8.000 kr. pr. kunda. Um vit rokna hetta yvir á útlendskar

bankar, so vildi teirra vinningur verið astronomiskur. Danske Bank hevur einar 2,2 mió kundan, og tí vildi bankin við tølunum hjá Bank Nordik havt ein vinning upp á góðar 17mia. kr. Men yvirskotið í 2011 var góðar 2 mia. kr. eftir skatt. T.v.s. at við tølunum hjá Bank Nordik, so hevði Danske Bank havt eitt yvirskot, sum var næstan níggju ferðir størri.

Í mun til eginognina verður vinningurin hjá Bank Nordik bara eini 8,5%. Hetta er ikki nógv í mun til tað avkast, sum illeggjarnir eiga at kunna ynskja sær. Tí kundi bankin við góðari samvitsku verið niðurkapitaliseraður við eini 800 milliönum, uttan at solvensurin kom undir lógarkravið. Hetta kundi so komið tóma landskass-anum til góðar við fleiri hundrað milliönum, sum ivaleyst høvdu fingið bein at gingið á.

Brúkt 130 mió. kr. til at fóta sær í Danmark

Í sama tíðindastreymi varð sagt, at bankin hevði brúkt 130 mió kr. til at fóta sær eftir keypið av einum donskum banka á Amager. Uttan at eg dugi á at skyna, um tað er nógv ella ikki, so kann eg bert siga, at um somu viðskiftafólkin í Føroyum ella føroysk vinna vóru í fokus, so hevði henda upphædd rættiliga munað í einari rentu-lækking.

Húslálansgrunnurin avdúkar eina alt ov høga rentu hjá bankunum

Húsalánsgrunnurin sigur nú, at tað skal bera til at fíggja sethús fyri eina rentu, sum liggur eini 1,5% lægri, enn tað sum bankarnir í dag krevja. Ikki heilt óvæntað eru baknarnir í øðini, tí at ein almennur grunnur á henda hátt fer út og bjóðar teimum av og leggur ein avdúkandi sannleika fyri dagin.

Øll hava vit vitað, at danskir sethúsaeigarar hava til alla tíðir fingið munandi bíligari fígging til síni hús enn vit føroyingar. Hetta sjálvt um, at okkara bankar virka undir somu lóggávu og undir sama eftirliti. Realkredittlánini í Danmark liggja 1,3% bíligarin enn tey realkredittlán, sum føroysku peningastovnarnir bjóða sínum kundum.

Men nú er líkt til, at Húslánsgrunnurin kann bjóða realkredittlán fyri á leið henda kostnaðin.

Og so eru tað ómaksgjöldini

Eitt ómaksgjald eigur at vera eitt gjald fyri eina tænastru, sum er út um tær vanligu tænastrurnar, sum ein stovnur ella ein banki vanligar tekur sær av. Ein banki er eitt stað, har kundin kann fáa vanligar bankatænastru avgreiddar. Men hvussu kann ein banki tá hava samvitksu til at taka gjald fyri

heilt vanligar bankatænastru sum t.d. ein fyrispurning, eitt yvirliit ella tað at taka pengar út. Er hetta ikki alt kjarntænastru hjá einum banka. Sum onkur so skemtiliga segði, at tað var ikki meir enn, at ein tordi at biðja "góðan dag" í bankanum, tí hetta kundi kosta eitt ómaksgjald.

Vit hava mist 1000 fólk síðan 2008

Heilir 1000 føroyingar eru rýmdir av landinum síðan 2008. Hetta er av sonnum ófrættað. Tað ringasta, sum kann henda eini tjóð, er at missa sítt egna fólk.

Ivaleyrt eru mangar orsøkir til, at so skeivt hevur gingið seinnu árin, men dýru sethúsálánini hava so avgjørt ikki gjørt tað betur. Tað er sanniliga ikki stuttlig hjá ungum fólkum at vita sær, at tá tey byggja sær hús, so verða tey samstundis skuldartrælir hjá bankunum restina av lívinum.

Sjálvandi er tað neyðugt við góðum og sterkum bankum bæði fyri privatfólk og ikki minst fyri vinnuna, men vit mugu hava eitt ávíst sømiligt mark fyri, hvussu grammir somu bankar eru í tí dagliga. Viðskiftafólkini her í landinum leggja, sum er, rygg til iløgurnar í Danmark og Grønlandi.

Men tá á stendur, so vita eisini bankarnir, hvagar teir skulu fara.

